

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька обласна військова адміністрація
Хмельницька обласна рада
Департамент освіти і науки Хмельницької обласної військової адміністрації
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Кафедра суспільних дисциплін
Державний архів Хмельницької області
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Центр дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при
Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
Хмельницька обласна організація Національної спілки краєзнавців України

ПОДІЛЛЯ І ПІВДЕННО-СХІДНА ВОЛИНЬ: МАТЕРІАЛЬНА ТА ДУХОВНА КУЛЬТУРА КРАЮ

Хмельницький
2024

Рекомендовано до друку вченою радою
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(протокол № 6 від 29. 05. 2024 р.)

Рецензенти:

С. Е. Баженова, докторка історичних наук, професорка (м. Кам'янець-Подільський)
С. Д. Гальчак, доктор історичних наук, професор (м. Вінниця)
Ю. В. Телячий, доктор історичних наук, професор (м. Хмельницький)

Редакційна колегія:

І. М. Шоробура, ректор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, доктор педагогічних наук, професор (гол. ред.);
В. М. Островий, кандидат історичних наук, доцент (заст. гол. ред.);
В. Р. Адамський, кандидат історичних наук, доцент (відп. ред.);
О. Л. Бакіна, заступник директора з навчально-виховної роботи Хмельницького ліцею № 15 імені О. Співачука;
К. М. Бурдуваліс, директор Державного архіву Хмельницької області;
Г. В. Бучківська, доктор педагогічних наук, професор;
О. М. Галус, доктор педагогічних наук, професор;
Л. М. Левандовська кандидат історичних наук;
С. О. Семенчук, кандидат історичних наук, доцент;
О. С. Поліщук, доктор філософських наук, професор.

П 65 Поділля і Південно-Східна Волинь: матеріальна та духовна культура краю: матеріали І всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 12 квітня 2024 р.) / [І. М. Шоробура (гол. ред.), В. М. Островий (заст. гол. ред.), В. Р. Адамський (відп. ред.), О. Л. Бакіна, Г. В. Бучківська та ін.]. Хмельницький: ХГПА, 2024. Випуск 1. 369 с.

У збірнику вміщенні повідомлення, виголошені авторами, в якості доповідей на І всеукраїнській міждисциплінарній науково-практичній конференції «Поділля і Південно-Східна Волинь: матеріальна та духовна культура краю», в яких розкрито різні методологічні рефлексії, проблеми політичної, економічної та соціальної історії краю.

Адреса редакційної колегії: м. Хмельницький, вул. Проскурівського підпілля, 139, E-mail: kgpa_nauka@ukr.net

ЗМІСТ

Шоробура І. М. Вітальне слово учасникам міждисциплінарної науково-практичної конференції	3
Телячий Ю. Вітальне слово учасникам конференції	4
Тріпак М. Вітальне слово учасникам конференції	5
Бурдуваліс К. Вітальне слово учасникам конференції	7
Семенчук С. Кам'яна статуя з Івашковець як джерело вивчення дохристиянської монументалістики Лівобережжя Середнього Подністер'я	8
Лисий А. Наш останній король	18
Хоптяр Ю., Хоптяр А. Соціально-економічні та політичні трансформації Ярмолинецького ключа Подільської землі у XVIII ст.	24
Берковський В. Візитації Берездівського костелу як історичне джерело	32
Трубчанінов С., Гевель О. Поділля і Південно-Східна Волинь на сторінках «Енциклопедії» Д. Дідро і Ж. Д'аламбера	44
Кушнір А., Августінова А., Піменова Т. Поділля на сторінках перших видань «Британської енциклопедії» (XVIII ст.)	52
Кундельський В. Польська освіта в Правобережній Україні наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.	61
Гурська К. Священницька династія Родкевичів з Дяківцеь. Прокопчук В., Пентюк Б. Життя і побут православного духовенства середини XIX ст. у творчості подолянина Анатолія Свидницького	68
Бурдуваліс К. Початкова та середня освіта в Подільській губернії у фондах Державного архіву Хмельницької області	80
Олійник Ю. Професійні заклади освіти Подільської губернії у фондах Державного архіву Хмельницької області	87
Островий В. До історії видання «Коротка географія України», 1910 р. С. Л. Рудницького	94
	99

І всеукраїнська міждисциплінарна науково-практична конференція

Адамський В. Матеріальне та суспільно-політичне становище Кам'янецького повіту навесні 1918 року	110
Ратушняк І. Деякі аспекти культурної політики губернської адміністрації Поділля у 1918 році	122
Завальнюк О. Проблема харчування учасників освітнього процесу в Кам'янець-Подільському державному українському університеті (1918–1920 рр.) ...	129
Войтович О. Викладачі Кам'янець-Подільського державного українського університету: взаємодія зі студентським контингентом (1918–1920 рр.)	145
Добровольський А. Студентське самоврядування в Кам'янець-Подільському державному українському університеті (1918–1920 рр.)	158
Король В. Аграрна політика гетьманського режиму та опір її проведенню селянством Поділля у 1918 р.	172
Марценюк Н. Ананій Волинець – один із організаторів протигетьманського повстання на Поділлі	183
Кравчук О. Епізод протигетьманського повстання на Вінниччині у творі Модеста Левицького «Gloria victis» (1925 рік)	186
Рекрут В. Лавро Миронюк – співець краси Подільського Побожжя. (Маловідомі сторінки життя і творчості)	195
Трембіцький А. Український військовий, науковий і громадський діяч Олексій Козловський	212
Гринчишин О. Проблеми формування та використання бюджету селянських господарств на Поділлі в добу непу (1921–1928 рр.)	220
Олійник М. «Гібридна війна» більшовицької імперії проти української культури в роки непу (на досвіді Поділля)	230
Левандовська Л. Польські освітні заклади на Хмельниччині в 20-30-х рр. ХХ ст.	244
Черняк В. Подільські корені Маріяна Водзянського	251
Зелінський Р. Михайло Стельмах – шукач правди чи співець радянського режиму?	256

Поділля і Південно-Східна Волинь: матеріальна та духовна культура краю

Дацюк О. Син землі подільської – України син (пам'яті митрополита Володимира (Сабодана))	263
Кохановський О. Середньовічний замок у м. Деражні: історія досліджень	275
Скрипник А. Кам'янець-Подільський планово-економічний технікум інтернат у 2005–2011 рр.	282
Коржик С. Сергій Мартинюк – офіцер-прикордонник, захисник Маріуполя та заводу «Азовсталь»	291
Блажевич Ю., Ващук Н. Відзначення 10-ліття пам'яті героїв Небесної сотні, 10-ліття початку збройної агресії росії проти України на Хмельниччині (інформаційна хроніка подій 20 лютого 2024 року)	311
Гуменюк А. Філософські ідеї І. Предборської в сучасному освітньому дискурсі	325
Якубовська О. Олександр Дмитрович Степенко в освітньому просторі Поділля	330
Телячий Ю. Стійкість – складова ментальності українського народу	333
Мартинюк Н., Долінська Л. Хроніки російсько-української війни у творах художників. Із фондів Деражнянського міського історичного музею	345
Мазур Р. Сучасні виклики студентства в умовах реформи МОН України	352

І всеукраїнська міждисциплінарна науково-практична конференція

7. Там само.
8. Здибель Ю.В. Нескорена весна // Подільські вісті. – 2022. – 26 травня.
9. Фонди Деражнянського міського історичного музею.
10. Терещук Г. Ікони для фронту: іконописець-волонтер Лев Скоп вірить, що вони бережуть життя воїнів // Ікони для фронту: іконописець-волонтер Лев Скоп вірить, що вони бережуть життя воїнів (radiosvoboda.org).
11. Там само.
12. Денис Д. Лев Скоп. Живі ікони // Лев Скоп. Живі ікони — Локальна історія (localhistory.org.ua).
13. Фонди Деражнянського міського історичного музею.
14. Терещук Г. Ікони для фронту: іконописець-волонтер Лев Скоп вірить, що вони бережуть життя воїнів // Ікони для фронту: іконописець-волонтер Лев Скоп вірить, що вони бережуть життя воїнів (radiosvoboda.org).

УДК 37.014.3-057.875(477)

*Роман Мазур,
м. Хмельницький*

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СТУДЕНТСТВА В УМОВАХ РЕФОРМИ МОН УКРАЇНИ

У повідомленні аналізується законопроект № 10339 «Про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам» з економічної точки зору та створення прогнозу його впливу на систему освіти в цілому. Це допоможе незалежно оцінити користь і шкоду даної реформи, що в майбутньому може допомогти студентам сформулювати свою думку щодо нових змін, а також заздалегідь внести правки й пропозиції, якщо її наслідки можуть бути негативними.

Ключові слова: *студентство, реформа, законопроект, кошти, гранти, освіта, кредити.*

Освіта є важливою складовою економічного розвитку держави і, отже, вимагає особливої уваги до своєї якості. Тому, перегляд

системи отримання вищої освіти набирає актуальності для України, яка як ніколи потребує великої кількості висококваліфікованих кадрів у результаті повномасштабного вторгнення росії. Саме такою аргументацією керувалося Міністерство освіти і науки України при створенні та впровадженні нових освітніх реформ.

Найбільш впливовим для кожного студента став підготовлений урядом законопроект № 10399 «Про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам», основною ідеєю якого є новий підхід до фінансування освіти, переважно через видачу державних грантів. Дана реформа буде підвищувати конкуренцію за студентів серед ВНЗ і мотивувати студентів ретельніше підходити до вибору при вступі, що неминуче підвищить загальну якість системи, каже заступник міністра освіти і науки, Михайло Винницький.

Таким чином, метою даного повідомлення є детальний аналіз законопроекта № 10399 з економічної точки зору та створення прогнозу його впливу на систему освіти в цілому. Це допоможе незалежно оцінити користь і шкоду даної реформи, що в майбутньому може допомогти студентам сформувати свою думку щодо нових змін, а також заздалегідь внести правки й пропозиції, якщо її наслідки можуть бути негативними.

Ця робота активно набирає актуальності на тлі численних трансформацій системи освіти в Україні та з огляду на велику кількість студентів, яких ці зміни неминуче торкнуться. Також, результати даної роботи можуть бути цікавими економістам і соціологам, які аналізують вектор розвитку держави.

Завданнями даної статті є наступні пункти:

1) Провести детальний аналіз законопроекта № 10399 «Про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам»;

2) Спрогнозувати вплив законопроекта № 10399 на систему освіти та економіку України;

3) Запропонувати низку рекомендацій на основі проведеної роботи.

ОПИС ЗАКОНОПРОЄКТУ № 10399

Планується, що нова система фінансування набуде чинності з вересня 2024 року, надавши студентам та абітурієнтам нові можливості для отримання якісної вищої освіти в Україні. Для якісного аналізу пропонуємо спочатку ознайомитися з основними положеннями законопроекту [1].

1.1 Основні положення

Введення державних грантів і зміни в фінансуванні вищої освіти в Україні, згідно з законопроектом № 10399, представляють собою значну реформу, спрямовану на модернізацію системи освіти. Основні положення цього законопроекту детально описують нові механізми підтримки студентів і інститутів вищої освіти.

- Державні гранти;

Законопроект передбачає створення системи грантів, яка стане доповненням до існуючого державного замовлення на навчання. Ці гранти будуть спрямовані на фінансову підтримку студентів, дозволяючи їм покривати вартість навчання у вищих навчальних закладах. Розмір грантів буде визначатися на підставі результатів зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) та обраної студентом спеціальності. Це спрямовано на стимулювання студентів до кращого навчального успіху і більш усвідомленого вибору спеціалізації, з урахуванням перспектив працевлаштування та потреб економіки [3].

- Цільове використання коштів;

Кошти, виділені в рамках гранта, призначені виключно для оплати контракту з ВНЗ. Це забезпечує прозорість витрачання державних коштів і спрямовано на зниження фінансового навантаження на студентів та їхні сім'ї, підвищуючи доступність вищої освіти для широких верств населення.

- Планове і прогнозоване фінансування;

Законопроект вносить зміни у механізм формування державного замовлення на навчання спеціалістів, роблячи його

більш гнучким і адаптивним до поточних потреб ринку праці та економічного розвитку країни. Обсяг державного замовлення буде визначатися щорічно, що дозволить більш точно прогнозувати необхідність у кадрах різних спеціальностей.

- Підтримка студентів з вразливих категорій.

Важливою частиною законопроекту є увага до студентів з вразливих категорій населення. Для них передбачено збереження пільг і введення спеціальних механізмів пілотного кредитування через державні банки під мінімальні відсотки. Це дозволить студентам, які мають фінансові труднощі, отримати доступ до якісної вищої освіти [1].

1.3 Цілі та очікувані результати

Імплементация законопроекту № 10399 та введення нової системи грантів для фінансування вищої освіти в Україні передбачають ряд ключових змін, спрямованих на покращення доступності та якості освітніх послуг. Очікується, що реалізація цих заходів призведе до створення більш динамічної, справедливої та якісної системи вищої освіти в Україні. Підвищення доступності освіти для широких верств населення разом з фокусом на якості та актуальності освітніх програм має сприяти розвитку висококваліфікованих кадрів, які задовольнятимуть потреби сучасного ринку праці та сприятимуть економічному зростанню [1]. Таким чином, цілі та очікування від реформи можна поділити на наступні пункти:

- Перегляд системи фінансування;

Основною метою законопроекту є реформування механізму фінансування вищої освіти шляхом введення системи державних грантів, яка буде діяти паралельно існуючому державному замовленню. Це означає, що до традиційної моделі фінансування, за якою держава безпосередньо оплачує навчання певної кількості студентів за спеціальностями, вимогливими на ринку праці, додається новий інструмент – державні гранти. Ці гранти будуть надаватися студентам на основі їхніх успіхів у навчанні та результатів зовнішнього незалежного оцінювання, дозволяючи їм самостійно обирати вищу школу та спеціальність для навчання.

- Диверсифікація фінансування;

І всеукраїнська міждисциплінарна науково-практична конференція

Законопроект пропонує змінити механізм формування державного замовлення, роблячи його більш гнучким та адаптованим до поточних потреб ринку праці. Це включає перегляд критеріїв для визначення спеціальностей та кількості місць, фінансованих за рахунок держбюджету, залежно від економічних та соціальних пріоритетів країни. Крім того, введення грантової системи дозволяє диверсифікувати джерела фінансування, надаючи студентам більше можливостей для отримання якісної освіти.

- Ефективне використання бюджетних коштів;

Нововведення передбачають перехід від застарілої системи фінансування, заснованої виключно на державному замовленні, до більш гнучкого та прозорого механізму, що включає гранти. Це дозволить оптимізувати розподіл державних коштів, спрямовуючи їх туди, де вони найбільш потрібні – на підтримку талановитих студентів та спеціальностей, потрібних на ринку праці. Планування та прогнозування потреб у кадрах стане більш точним та осмисленим, що підвищить ефективність використання бюджетних інвестицій у освіту [1].

- Підвищення доступності вищої освіти;

Однією з ключових цілей законопроекту є розширення доступу до вищої освіти для всіх верств населення. Грантова система дозволить більшій кількості студентів отримати фінансову підтримку, зменшивши фінансове навантаження на сім'ї та надаючи можливість навчання у вищій школі без необхідності оплати всієї суми контракту. Особлива увага приділяється підтримці студентів із вразливих категорій та регіонів, що сприяє більш справедливому доступу до освітніх ресурсів.

- Стимулювання якості освітніх послуг;

Введення грантів стимулює вищі навчальні заклади до підвищення якості освітніх програм та умов навчання. Конкуренція за залучення студентів, які мають гранти, спонукає навчальні заклади до покращення навчального процесу, оновлення матеріально-технічної бази та розробки нових програм, що відповідають сучасним вимогам ринку праці. Таким чином, система грантів не тільки підтримує студентів, але й служить

потужним стимулом для підвищення загальної якості вищої освіти в країні [3].

ПРОГНОЗ ВПЛИВУ РЕФОРМИ НА СТУДЕНТІВ

Ознайомившись із запропонованими МОН України змінами системи фінансування отримання вищої освіти, можемо, використовуючи інформацію про економічне становище країни, спрогнозувати реальні наслідки цієї реформи. Важливо також розуміти, що окрім цього законопроекту, МОН України також активно просуває інші ідеї трансформації системи освіти, серед яких «об'єднання» кількох вищих навчальних закладів в один.

2.1 Монополізація

Об'єднання кількох вищих навчальних закладів в один зменшує кількість вищих навчальних закладів, знижуючи загальну конкуренцію та створюючи умови для формування великих освітніх центрів з підвищеними ресурсами. Це призводить до концентрації ринку освітніх послуг в руках обмеженої кількості гравців, що сприяє монополізації. Введення грантової системи фінансування, де студентам надається фінансова підтримка для покриття вартості навчання, також вносить свій вклад. Однак, оскільки розмір грантів залежить від успіхів на вступних іспитах та обраної спеціальності, а також з урахуванням введення механізму часткового покриття вартості навчання, студенти можуть зіткнутися з необхідністю вибирати освітні заклади, пропозиції яких відповідають розміру гранту. Це посилює позиції великих ВНЗ, здатних запропонувати більш доступні ціни на освітні послуги за рахунок економії на масштабі. Крім того, можлива й зворотна ситуація, коли монополісти можуть навмисно утримувати завищені ціни на деякі спеціальності, оскільки вони не мають конкурентів [2].

Для студентів ці зміни призводять до звуження вибору освітніх закладів через зменшення їх кількості та можливого зниження якості освітніх послуг у умовах зменшеної конкуренції. Крім того, монополізація ринку може сприяти зростанню вартості навчання, що робить вищу освіту менш доступною для студентів із менш забезпечених сімей. У довгостроковій перспективі, монополізація може негативно позначитися на інноваціях та якості освіти,

оскільки домінуючі на ринку навчальні заклади можуть не відчувати необхідності у вдосконаленні своїх освітніх програм та послуг. Таким чином, реформа про гранти, метою якої є підвищення конкуренції між закладами освіти та їхнього покращення, згладжується під дією об'єднання конкурентів між собою, коли конкуренція в результаті знижується. Але це далеко не єдина проблема даної реформи [4].

2.2 Зростання цін на освіту

По-перше, перехід від прямого державного фінансування вищої школи до системи грантів і пілотного кредитування створює нове економічне середовище. Система грантів, хоча і спрямована на підтримку студентів, змушує освітні інституції конкурувати за залучення студентів, що може стимулювати зростання якості освітніх послуг, але також і збільшення їх вартості через необхідність інвестицій у покращення умов навчання та маркетинг.

Реформа передбачає диверсифікацію фінансування через введення додаткових механізмів, таких як пілотне кредитування, яке може зробити доступ до вищої освіти більш гнучким, але також збільшить загальну вартість освіти для студента через відсотки за кредитами та потенційне збільшення плати за навчання у відповідь на новий попит [1].

Окрім цього, законопроект вводить зміни в механізм формування державного замовлення, орієнтуючи його на ключові професії. Це може скоротити кількість місць за деякими спеціальностями, що, в свою чергу, зменшить загальну пропозицію вищої освіти та може спровокувати зростання цін на контрактне навчання в більш популярних і затребуваних галузях.

2.3 Кредити серед студентів

Грантова система, надаючи фінансову підтримку у формі грантів, не завжди може повністю покривати вартість навчання, особливо в престижних або спеціалізованих навчальних закладах, де плата за навчання традиційно вища. Це створює необхідність для студентів шукати додаткові джерела фінансування, зокрема через кредитування.

Оскільки гранти розподіляються на конкурсній основі, значна частина студентів може опинитися в ситуації, коли для оплати навчання їм доведеться звернутися до кредитів. Кредити для навчання, будучи доступним інструментом, тим не менше накладають на студентів довгострокові фінансові зобов'язання. Навіть при низьких процентних ставках загальна сума повернення може виявитися значною через тривалий термін кредитування [3].

Вразливість студентів, як одержувачів кредиту, посилюється факторами нестабільності ринку праці та невизначеністю щодо майбутніх доходів. Це створює ризики невиклати кредитів, особливо якщо студенти не зможуть знайти роботу за спеціальністю або робота, яку вони знайдуть, не буде достатньо високооплачуваною для покриття кредитних зобов'язань.

Обов'язок працювати під час навчання для погашення кредитів або для забезпечення власного проживання значно зменшує час і ресурси, які студенти можуть присвятити своїй освіті. Це може негативно вплинути на їх академічні досягнення та загальну якість освітнього процесу.

Таким чином, введення грантової системи фінансування та перехід до ширшого використання кредитів для оплати навчання можуть зробити доступ до вищої освіти більш складним для небагатого населення та призвести до збільшення фінансового навантаження на студентів. Це, у свою чергу, може посилити соціальну нерівність у галузі освіти та створити передумови для виникнення кредитної кризи серед студентів, якщо механізми кредитування не будуть належним чином адаптовані до реалій ринку праці та здатності випускників виконувати свої кредитні зобов'язання.

2.4 Питання демократії

Законопроект № 10399, що розглядається в контексті розвитку системи вищої освіти в Україні, викликає значні дискусії щодо його відповідності основним конституційним правам громадян. Одним з ключових аспектів цієї дискусії є спроба законопроекту одночасно оптимізувати фінансування вищої освіти шляхом введення грантів та зміни механізмів фінансування, і введення певних вимог до студентів, що навчаються за рахунок державних або регіональних

І всеукраїнська міждисциплінарна науково-практична конференція

бюджетів. Ці вимоги включають в себе обов'язок випускників працювати за спеціалізацією протягом трьох років після закінчення вищої школи, що може розглядатися як обмеження їх права на вільний вибір праці.

Таке зобов'язання не лише обмежує конституційне право на свободу вибору професії, але й може сприйматися як введення елементів примусової праці. Це суперечить не лише Конституції України, але й міжнародним нормам у сфері прав людини. Більше того, введення фінансування освіти через гранти у поєднанні з обов'язками щодо працевлаштування створює потенційну нерівність між студентами, які оплачують навчання самостійно, і тими, хто отримує освіту за рахунок держави. Така нерівність може підривати принцип рівного доступу до освіти, гарантований Конституцією, і ставити під питання можливість кожного громадянина реалізувати своє право на отримання якісної освіти в повній мірі.

Таким чином, незважаючи на прагнення законопроекту до оптимізації та підвищення ефективності системи вищої освіти, його поточна редакція викликає обґрунтовані занепокоєння щодо відповідності основним демократичним принципам та конституційним правам громадян України.

Таким чином, проведений аналіз законопроекту № 10399 «Про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам» дозволяє зробити наступні висновки про його ефективність та наслідки, з якими зіткнуться студенти. Серед головних цілей даної реформи нами були виділені:

- Перегляд системи фінансування;
- Диверсифікація фінансування;
- Ефективне використання бюджетних коштів;
- Підвищення доступності вищої освіти;
- Стимулювання якості освітніх послуг.

На жаль, при порівнянні з законами економіки та реальними фактами, ми бачимо, що виправдовуються лише перша та друга ціль – систему фінансування дійсно переглядають, і навіть частково диверсифікують саме фінансування. Але чи впливає це

позитивно на студентів та систему освіти? Різні способи фінансування мали надати людям ширші можливості для отримання освіти, але, на жаль, закони ринкової економіки лише погіршили становище багатьох вразливих груп населення серед студентів. Реальність виявилася такою, що студент, який оплачує самостійно свою освіту, не просто опиняється обмеженим у виборі, але також втрачає можливість повноцінно навчатися та змушений шукати роботу для оплати кредитів на освіту, частину вартості якої не покриє грант.

Виникнення таких проблем, як монополізація, зростання цін на освіту і кредити серед студентів неможливо заперечувати та тим більше ігнорувати, оскільки їхні наслідки є дуже жалогідними не тільки для студентів, але й для економіки всієї країни. По-перше, перехід до грантової системи та диверсифікація фінансування освіти, хоча й спрямовані на стимулювання конкуренції та підвищення якості навчання, в умовах ринкової економіки можуть призвести до збільшення нерівності серед студентів. Система грантів, яка ґрунтується на конкуренції за успіхи в навчанні та результати зовнішнього незалежного оцінювання, може обмежити доступ до вищої освіти для студентів з соціально вразливих верств населення, які менш підготовлені до складання іспитів на високому рівні через різниці в якості середньої освіти.

Крім того, введення системи кредитування для оплати освіти створює ризик виникнення боргового навантаження на випускників, що може виявитися непосильним для багатьох з них, особливо в умовах нестабільного ринку праці. Це також може призвести до погіршення загальної якості освіти, оскільки студенти можуть бути змушені поєднувати навчання з роботою для погашення кредитів, що знижує їхні можливості для повноцінного навчання та участі в академічному житті.

Монополізація ринку вищої освіти через злиття навчальних закладів та створення великих освітніх центрів також може призвести до скорочення конкуренції, збільшення вартості освітніх послуг та зниження їх якості. Обмежений вибір та високі ціни роблять вищу освіту менш доступною та посилюють соціальну нерівність.

І всеукраїнська міждисциплінарна науково-практична конференція

Отже, незважаючи на заявлені наміри реформувати та модернізувати систему вищої освіти в Україні, законопроект № 10399 може мати ряд непередбачуваних наслідків, які не тільки не сприяють досягненню поставлених цілей, але й можуть посилити існуючі проблеми в освітній сфері та економіці країни. Важливо також підкреслити необхідність залучення студентів та викладацького складу до процесу прийняття рішень щодо реформування освіти для врахування їхніх потреб та інтересів, а також для забезпечення якості та доступності освітніх послуг для всіх верств населення.

Список використаних джерел та літератури:

1. Kitsoft. (n.d.). *Міністерство освіти і науки України - Зміни у фінансуванні здобуття вищої освіти: ВРУ ухвалила законопроект у першому читанні.* <https://mon.gov.ua/ua/news/zmini-u-finansuvanni-zdobuttya-vishoyi-osviti-vru-uhvalila-zakonoprojekt-u-pershomu-chitanni>.
2. Kitsoft. (n.d.). *Міністерство освіти і науки України - Сьогодні уряд ухвалив важливі рішення щодо модернізації мережі ЗВО та наукових установ.* <https://mon.gov.ua/ua/news/sogodni-uryad-uhvaliv-vazhlivi-rishennya-shodo-modernizaciyi-merezhi-zvo-ta-naukovih-ustanov>.
3. Kitsoft. (n.d.). *Міністерство освіти і науки України - Фінансування здобуття вищої освіти: питання-відповіді про законопроект.* <https://mon.gov.ua/ua/news/finansuvannya-zdobuttya-vishoyi-osviti-pitannya-vidpovidi-pro-zakonoprojekt>.
4. Берестенко, І. І. (2013). Проблеми монополізації в сучасному світі. *Управління розвитком*, (19), 50-53.